

15. Києво–Печерська Лавра у часи Другої світової війни: дослідження. Документи / Упоряд. Т. М. Себта, Р. І. Качан. – К.: «Видавець Олег Філюк», 2016. – 1200 с.
16. ДАКО. – Ф. Р–2356 – Оп.6. – Спр.173.
17. Там само. – Ф. Р–2411. – Оп.3. – Спр.8. – 7 арк.
18. Відсканований лист німецькою мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.professor-paul-grimm.de/Mitarbeiterbrief19431216.jpg>
19. Записи №№ 68–109 від 23.09.1947 р.; №№ 1502–1504 від 6.10.1945 р. // Книга вступу Національного музею історії України. – Т.1 (22.09.1944 – 25.12.1945).
20. Акт від 15 квітня 1944 р. // 1944. Документи на вступ експонатів НМІУ.
21. Запис №68 від 23.09.1947 р. // Книга вступу Національного музею історії України. – Т.1 (22.09.1944 – 25.12.1945).
22. Київ: війна, влада, суспільство 1939–1945 рр. (За документами радянських спецслужб та нацистської окупаційної адміністрації). – Темпора, Київ, 2014. – 864 с.
23. Хорошунова І. Перший рік війни. Київські записки [Електронний ресурс] / І. Хорошунова. – Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20121113181219/http://www.judaica.kiev.ua/eg9/eg98.htm>
24. Малаков Д. В. Кияни. Війна. Німці / Д. В. Малаков. – К.: Амадей, 2008. – 364 с.
25. НА НМІУ. – Ф. Р–1260. – Оп.1–л. – Од. зб.1.
26. Там само. – Од. зб.2.
27. Там само. – Од. зб.4.

References

1. Borysenko V. K. Etnohrafichna spadshchyna khudozhnyka Yu. Yu. Pavlovycha / V. Borysenko // Narodna tvorchist ta etnografia. – K., 1988. – №5. – S.65–70.
2. Borysenko V. Tradytsiina kultura finiv pochatku XX stolittia v maliunkakh khudozhnyka–etnohafa Yurii Pavlovycha // Pavlovych Yu. Finliandiia 1905–1910: Albom / Uporiad. V. Borysenko, V. Pylypenko, M. Khautala. – K.: Slovo, 2001. – S.5–12.
3. Skrypnyk H. Storinka z zhyttia ta khudozhno–etnografichnoi tvorchosti Yurii Pavlovycha // Ukraina v typzhakh narodnykh, kraievdyakh i arkhitekturi. Khudozhno–etnografichna spadshchyna Yurii Pavlovycha: albom / Uporiad. H. Skrypnyk. – K.: IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 2010. – S.3–23.
4. Derzhavnyi arkhiv Kyivskoi oblasti (dali – ДАКО). – F. R.2412. – Op.2. – Spr.80 – 33 ark.
5. Там само. – F. R–2356. – Оп.8. – Спр.7. – 126 ark.
6. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.1. – 32 ark.
7. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.9. – 69 ark.
8. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.6. – 31 ark.
9. Там само. – F. R–2412. – Оп.2. – Спр.7. – 23 ark.
10. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.3. – 53 ark.
11. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.14. – 14 ark.
12. Там само. – F. R–2412. – Оп.1. – Спр.2. – 47 ark.
13. Naukovyi arkhiv Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy (dali – NA NMIU). – F. R–1260. – Оп.1–л. – Од. зб.54а.
14. Sorokina S., Zavalna O., Radiievska T. Diialnist muzeiu do i rannoї istorii v Kyievi u 1942–1943 rr. (za materialamy NMIU) / S. Sorokina, O. Zavalna, T. Radiievska // Arkheolohiia & fortyfikatsiia Ukrainy. V Vseukrainska naukovō–praktychna konferentsiia, pryurochena 125–y richnytsi zasnuvannia Kamianets–Podilskoho derzhavnogo istorychnoho muzeiu–zapovidnyka: zb. materialiv. – Kamianets–Podilskyyi: Ruta, 2015. – S.288–294.
15. Kyievo–Pecherska Lavra u chasy Druhoї svitovoi viiny: doslidzhennia. Dokumenty / Uporiad. T. M. Sebta, R. I. Kachan. – K.: «Vydavets Oleh Filiuk», 2016. – 1200 s.
16. ДАКО. – Ф. Р–2356 – Оп.6. – Спр.173.
17. Там само. – Ф. Р–2411. – Оп.3. – Спр.8. – 7 арк.
18. Відсканований лист німецькою мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.professor-paul-grimm.de/Mitarbeiterbrief19431216.jpg>
19. Zapysy №№ 68–109 vid 23.09.1947 r.; №№ 1502–1504 vid 6.10.1945 r. // Knyha vstupu Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy. – T.1 (22.09.1944 – 25.12.1945).
20. Akt vid 15 kvitnia 1944 r. // 1944. Dokumenty na vstup eksponativ NMIU.

21. Zapys №68 vid 23.09.1947 r. // Knyha vstupu Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy. – T.1 (22.09.1944 – 25.12.1945).
22. Kyiv: viina, vlada, suspilstvo 1939–1945 rr. (Za dokumentamy radianskykh spetssluzhb ta natsystskoi okupatsiinoї administratsii). – Tempora, Kyiv, 2014. – 864 s.
23. Khoroshunova I. Pershyi rik viiny. Kyivski zapysky [Elektronnyi resurs] / I. Khoroshunova. – Rezhym dostupu: <http://web.archive.org/web/20121113181219/http://www.judaica.kiev.ua/eg9/eg98.htm>
24. Malakov D. V. Kyiany. Viina. Nimtsi / D. V. Malakov. – K.: Amadei, 2008. – 364 s.
25. NA NMIU. – F. R–1260. – Оп.1–л. – Од. зб.1.
26. Там само. – Од. зб.2.
27. Там само. – Од. зб.4.

Rafalska H. V., Senior Research Officer, Department of History of Ukraine in the 20th Century, National Museum of the History of Ukraine; graduate student, Department of History of Ukraine, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), anarafalska@gmail.com

The Painter and the War: everyday life in occupied Kyiv (1941–1943) in the watercolour paintings of the artist and ethnographer Yuri Pavlovich

This paper, based on the analysis of archived documents as well as materials from the collection of the National Museum of History of Ukraine and published sources, investigates the lesser known sides of the life and work during the period of Nazi occupation of a representative of the Kyivan creative intelligentsia – the artist and ethnographer Yuri Pavlovich. It highlights Pavlovich's activities in the cultural and educational institutions established by the German occupational government – the “Museum–Archive of the Transitional Period” and the Museum of Prehistory and Early History in Kyiv in 1942–1943. The paintings of the ethnographer artist that were created in the time of occupation are considered a valuable historic source that allows to recreate individual events of everyday life of Kyivans during the Second World War through the prism of the author's artistic vision.

Keywords: Yuri Pavlovich, artist, scientist, creative intelligentsia, Kyiv, Nazi occupation, Second World War, everyday life.

* * *

УДК 94(477)«1953/1964»:378

Лук'яненко О. В.,
кандидат історичних наук,
ст. викладач, Полтавський національний
педагогічний університет ім. В. Г. Короленка
(Україна, Полтава), lukyanyenko.ov@gmail.com

**ЕГО–ДОКУМЕНТИ ПРО ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ
ПОЛТАВСЬКОГО ПЕДІНСТИТУТУ ВПРОДОВЖ
НІМЕЦЬКО–РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (Ч.2)**

Ілюструється буденне життя студентів педагогічного закладу Полтави у часи німецько–радянської війни 1941–1945 рр. Застосування методу контент–аналізу дозволило проілюструвати тлумачення студентами вишу свого місця в окупованому краї та у пост–окупаційний час; виявити мотивацію різних стратегій поведінки молоді в екстремальних умовах. Розвідка написана у межах науково–дослідної роботи кафедри культурології ПНПУ імені В. Г. Короленка «Регіональні виміри повсякденної культури України XVIII–XX століть».

Ключові слова: повсякдення, студенти, німецько–радянська війна, вища педагогічна школа, колабораціонізм, оstarбайтери.

Специфічна категорія студентів – утікачі та переховуваних від примусової мобілізації. Вони так чи інакше працювали в колгоспах чи на інших роботах, або ж були безробітними до того, як почалися масові вивезення молоді в Німеччину. Проте, у своїх автобіографіях молоді люди приділяють найбільший обсяг простору спогадам про факт переховування: шукають причини, пояснюють мотиви, змальовують обставини. Напевне, це робилося з метою входження до соціального простору інституту, де ідеологічна стійкість була однією

з чеснот. Це видно бодай із того, що молоді люди навіть шукали документального підтвердження відсутності колаборації з німцями. Окремі з них, як студентка фізико–математичного факультету Галина Іваненко із села Степанівка Великобагачанського району, навіть привозили довідку із сільської ради, у якій стверджували, що весь час окупації переховувалися від вербовки аж до часу вступу в інститут [1, арк. 1].

Усі історії осіб, які обрали для себе стратегію уникнення (як класифікує цей варіант поведінки В. Лахно (Дмитренко) [2, с. 68]), не йдуть у розріз загальної картини мобілізації мешканці Полтавщини з травня 1942 р. свого часу узагальнені В. Лахно, а навпаки лише доповнюють їх. Нами зафіксовано, що в основному до втеч вдавалася молодь 1925 року народження – ті, яким на час мобілізації 1942 р. виповнилося 16–17 років і які не вважалися дітьми. Фактів вербування 12–річних після рознарядок 1943 р. серед студентів педінституту Полтави не зафіксовано. Спогади освітян дозволяють провести певний кількісно–якісний аналіз фактів переховування. Так, об'єктивної причини вербовки себе до роботи у Рейх не називає ніхто, окрім Зої Тоценко, студенти мовно–літературного відділу учительського інституту. Якщо всі її колеги просто констатували факт утечі, 22–річна дівчина пояснила свою участь робочими мотивами. З часів окупації вона пішла викладати українську мову та літературу в с. Василівка Кобеляцького району. Однак, у 1942 р. за скороченням штатів вчителів була звільнена і направлена до Німеччини [3, арк. 2].

Молодь часто говорила про різну кількість втеч від хвиль мобілізації. В основному їм вдавалося уникати повторного вербування, однак траплялися й інші випадки. Так, майбутня філологиня Ніна Ткаченко тікала тричі. Причому географія її утечі була доволі широкою. Перші два рази дев'ятнадцятирічна українка знаходила змогу переховуватися у межах рідного села Руновщина Зачепилівського району Харківщини. Третій же раз їй довелося тікати уже під час стоянки потяга із завербованими з міста Ковель на Волині [4, арк. 4]). Рекордсменкою серед утікачів–студентів можна вважати студентку мовно–літературного відділу учительського інституту Феня Опришко, яка у свої 19 років 9 разів тікала з міста Градизька на Полтавщині та його околиць від облав або ж уже з рядів тих, кого готували до відправки на Захід [5, арк. 2]. Різниця в час ховання від окупантів. Однак, з усіх автобіографій лише дві називають бодай приблизно тривалість, а не просто констатують факт переховування «до приходу наших військ», «до звільнення», «до поразки фашизму». Більшість же говорять нечітко, як Ганна Бідник: «під час відправки в Німеччину втекла з дороги і переховувалася довгий час» [6, арк. 2]. Перший приклад «точного часу» – уже згадувана вище Олена Бігун, яка після відсидки у тюрмі, ще 4 місяці, як згадувала, переховувалася від переслідування «німецької свори» [7, арк. 3]. Її колега з російського відділу мовно–літературного факультету Ганна Сорокова потрапила під мобілізацію дивним чином. За невідомих обставин дичина саме 1942 р. повернулася з евакуації з Росії назад до рідного с. Андріївка Нехворощанського району Полтавщини. Приїхавши у час розпаду вербувальної кампанії, їй довелося уникати облав цілий рік. Вона навіть констатує власне сприйняття часу, проведеного у сховах: «і цей рік

був для мене довший, ніж 20 років, прожитих мною до окупації» [8, арк. 4].

Автобіографії дозволяють відтворити стратегії ухиляння. Зазвичай молодь просто констатувала сам факт переховування. Наприклад, Явдоха Бороданська з мовно–літературного факультету констатувала просто, що після сепараторного пункту двічі вербувалася, але «залишалася вдома способом різних ухилянь» [9, арк. 3]. Частими були факти ухиляння за допомогою медичних працівників. Одні, як студентка українського відділу Ганна Бідник, говорили лаконічно: «спасалася шляхом самозахисти та за допомогою медперсоналу» [10, арк. 2]. Інші проводили фіктивні операції. Наприклад, студентка природничого факультету Варвара Бойко тричі підпадала під мобілізацію. Однак, лікарі у с. Парасковії Нововодолазького району Харківщини всі три рази їй, абсолютно здоровій, давали довідки, що «робили операцію з гострого апендициту» [11, арк. 2].

Записи студентів частково окреслюють місце переховування. Звісно, більшість не деталізувала своєї локалізації у період уникання мобілізації. Однак, траплялися унікальні випадки. Наприклад, студентка природничого факультету Надія Худолій переховувалася на болоті у межах Кукобівської сільради Решетилівського району [12, арк. 3]. Інші вказували, що були у своєму рідному селі, як це робив Іван Плаксієв (1919 р.н.) у с. Потічок Решетилівського району аж до 1943 р., коли був призваний до радянської армії [13, арк. 15]. Наступна група підкреслювала потребу блукання по чужих помешканнях, хоча й у межах власного населеного пункту. Наприклад, двадцятирічна філологиня Марія Білозерська констатувала: «вся моя робота в колгоспі скінчилася. А життя проходило по чужих квартирах, підвалах та горищах» [14, арк. 3]. Другі були змушені перебувати на околицях рідних місць. Так чинив першокурсник російського відділу Олександр Майоров. Двадцятисемирічний юнак переховувався в навколишніх населених пунктах села Орданівка Диканського району. Попри схови, юнака двічі арештовували, він тікав, міняючи локації, аж поки у липні 1942 р. не був відправлений «у фашистську неволю» [15, арк. 2]. Окремі навіть вказували точне місцеперебування. Так, двадцятирічна Любов Пилипенко називала адресу рідної тітки у селі Абрамівка Машівського району. Схожі на цю історію містять подвійну статистику, бо молодь розцінювала роботу в чужих населених пунктах, де ніхто не знав їхнього точного віку як переховування. Наприклад, згадувана нами третьокурсниця Пилипенко ходила з тіткою на роботу на поля, в зеленому садівництві копала ями, доглядала клумби. У категорію «схованок» вона навіть зарахувала своє навчання на місячних курсах машиністок та роботу офіціанткою у німецькій їдальні з листопада 1942 до її закриття. І навіть коли дівчину все ж вигнана до концентраційного табору, вона втекла дорогою і вже переховувалася у звичному нам розумінні у знайомій [16, арк. 8]. Окрім неї, змішували категорії роботи на навчання ще 5 осіб (3 називали переховуванням свою роботу на Полтавському аеродромі, як інші 2 особи визначали сховами навчання на курсах машиністок). Унікальним випадком є історія студентки фізмату Марії Кізілової. Неординарність її полягає у тому, що вона стала частиною зовсім іншого педагогічного колективу саме через війну. Двадцятирічна

дівчина на початок війни була слухачкою педагогічних курсів при учительському інституті в м. Нижній Ломов Пензенської області РРФСР. Але коли у березні 1943 р. німці захопили її район, дівчину вигнали до Німеччини. Вона втекла з вагону уже в Україні, біля м. Миргород. Дівчина без жодних документів жила у зовсім чужих людей у Полтаві до її звільнення, працюючи із серпня до 10 вересня на м'ясокомбінаті. Через те, що усі її родичі загинули чи пропали без вісти, вона залишилася в Україні і стала студенткою пединституту [17, арк. 3]. Її історію могли повторити корінні полтавці, звісно, у зворотному варіанті – ми не можемо підрахувати, скільки молодих людей через ряд обставин були змушені змінити колектив.

Список використаних джерел

1. Архів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (далі – АНПУ). – Ф. Особові справи студентів стаціонару. – Оп. Випуск 1947 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Фізико-математичний факультет. Стаціонар №602–624. – Спр. Іваненко Галина Андріївна. – 6 арк.
2. Лакно В. І. Українські оstarбайтери в Третьюму Рейху та Радянському Союзі (1941–1953 рр.): історико-антропологічний аналіз на матеріалах Полтавщини. Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – 290 с.
3. АНПУ. – Ф. Особові справи студентів стаціонару. – Оп. Випуск 1946 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Мовно-літературний відділ. Укр. відділ. стаціонар №254–286. – Спр. Тоценко Зоя Іванівна. – 2 арк.
4. Там само. – Оп. Випуск 1949 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Мовно-літературний факультет. Укр. відділ. Стаціонар. – Спр. Ткаченко Ніна Миколаївна. – 7 арк.
5. Там само. – Оп. Випуск 1946 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний факультет. Укр. відділ. стаціонар №363–397. – Спр. Опришко Феня Хомівна. – 3 арк.
6. Там само. – Оп. Випуск 1946 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний факультет. Укр. відділ. стаціонар №363–397. – Спр. Бідик Ганна Сидорівна. – 4 арк.
7. Там само. – Оп. Випуск 1947 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Фізико-математичний факультет. Стаціонар №602–624. – Спр. Бігун Олена Іванівна. – 7 арк.
8. Там само. – Оп. Випуск 1948 р. стаціонар рос. відділ. – Спр. Сокова Ганна Федорівна. – 4 арк.
9. Там само. – Оп. Випуск 1945 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний відділ. стаціонар Укр. відділ №122–176. – Спр. Бороданська Явдоха Якимівна. – 3 арк.
10. Там само. – Оп. Випуск 1946 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний факультет. Укр. відділ. стаціонар №363–397. – Спр. Бідик Ганна Сидорівна. – 4 арк.
11. Там само. – Оп. Випуск 1947 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Природничий факультет. Стаціонар №649–699. – Спр. Бойко Варвара Антонівна. – 6 арк.
12. Там само. – Оп. Випуск 1949 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Природничий факультет. Стаціонар. – Спр. Худолій Надія Пилипівна. – 5 арк.
13. Там само. – Оп. Випуск 1948 р. стаціонар рос. відділ. – Спр. Плаксий Іван Йосипович. – 16 арк.
14. Там само. – Оп. Випуск 1945 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний відділ. стаціонар Укр. відділ №122–176. – Спр. Білозерська Марія Пилипівна. – 4 арк.
15. Там само. – Оп. Випуск 1948 р. стаціонар рос. відділ. – Спр. Кабачна Марфа Михайлівна. – 19 арк.
16. Там само. – Оп. Випуск 1945 р. Учительський дворічний інститут. Мовно-літературний відділ. стаціонар рос. відділ №91–119. – Спр. Пилипенко Любов Іванівна. – 8 арк.
17. Там само. – Оп. Випуск 1946 р. Педагогічний чотирьохрічний інститут. Фізико-математичний факультет. стаціонар №336–362. – Спр. Кізілова Марія Василівна. – 4 арк.

References

1. Arkhiv Poltav's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka (dali – ANPU). – F. Osobovi spravy studentiv statsionaru. – Op. Vypusk 1947 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Fyzyko–matematychnyy fakul'tet. Statsionar №602–624. – Spr. Ivanenko Halyna Andriyivna. – 6 ark.
2. Lakhno V. I. Ukrainy's'ki ostarbaytery v Tret'yomu Reykhu ta Radyans'komu Soyuzi (1941–1953 rr.): istoryko–antropolohichnyy analiz na materialakh Poltavshchyny. Dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 – istoriya Ukrainy; Poltav's'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni V. H. Korolenka. – Poltava, 2012. – 290 s.
3. ANPU. – F. Osobovi spravy studentiv statsionaru. – Op. Vypusk 1946 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Movno–literaturnyy viddil. Ukr. viddil. statsionar №254–286. – Spr. Totsenko Zoya Ivanivna. – 2 ark.
4. Tam samo. – Op. Vypusk 1949 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Movno–literaturnyy fakul'tet. Ukr. viddil. Statsionar. – Spr. Tkachenko Nina Mykolayivna. – 7 ark.
5. Tam samo. – Op. Vypusk 1946 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy fakul'tet. Ukr. viddil. statsionar №363–397. – Spr. Opryshko Fenya Khomivna. – 3 ark.
6. Tam samo. – Op. Vypusk 1946 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy fakul'tet. Ukr. viddil. statsionar №363–397. – Spr. Bidnyk Hanna Sydorivna. – 4 ark.
7. Tam samo. – Op. Vypusk 1947 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Fyzyko–matematychnyy fakul'tet. Statsionar №602–624. – Spr. Bihun Olena Ivanivna. – 7 ark.
8. Tam samo. – Op. Vypusk 1948 r. statsionar ros. viddil. – Spr. Sokova Hanna Fedorivna. – 4 ark.
9. Tam samo. – Op. Vypusk 1945 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy viddil. statsionar Ukr. viddil №122–176. – Spr. Borodans'ka Yavdokha Yakymivna. – 3 ark.
10. Tam samo. – Op. Vypusk 1946 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy fakul'tet. Ukr. viddil. statsionar №363–397. – Spr. Bidnyk Hanna Sydorivna. – 4 ark.
11. Tam samo. – Op. Vypusk 1947 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Pryrodnychyy fakul'tet. Statsionar №649–699. – Spr. Boyko Varvara Antonivna. – 6 ark.
12. Tam samo. – Op. Vypusk 1949 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Pryrodnychyy fakul'tet. Statsionar. – Spr. Khudoliy Nadiya Pylipivna. – 5 ark.
13. Tam samo. – Op. Vypusk 1948 r. statsionar ros. viddil. – Spr. Plaksii Ivan Yosypovych. – 16 ark.
14. Tam samo. – Op. Vypusk 1945 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy viddil. statsionar Ukr. viddil №122–176. – Spr. Bilozers'ka Mariya Pylipivna. – 4 ark.
15. Tam samo. – Op. Vypusk 1948 r. statsionar ros. viddil. – Spr. Kabachna Marfa Mykhaylivna. – 19 ark.
16. Tam samo. – Op. Vypusk 1945 r. Uchytel's'kyy dvorichnyy instytut. Movno–literaturnyy viddil. statsionar ros. viddil №91–119. – Spr. Pylipenko Lyubov Ivanivna. – 8 ark.
17. Tam samo. – Op. Vypusk 1946 r. Pedahohichnyy chotyr'okhrichnyy instytut. Fyzyko–matematychnyy fakul'tet. statsionar №336–362. – Spr. Kizilova Mariya Vasylivna. – 4 ark.

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer in Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyanenko.ov@gmail.com

Ego-documents on life of students of Poltava pedagogical institute during the German–Soviet war (P.2)

The article illustrates the everyday life of the students of the Poltava Pedagogical Institute during the German–Soviet war of 1941–1945. The application of the method of content analysis allowed illustrating the interpretation by students of the university of their place on the occupied territory and in post-occupation time; to identify the motivation of various strategies for the behavior of young people in extreme conditions. The paper is written within the research work «Regional dimension of the everyday culture of Ukraine of XVIII–XX centuries» of the Department of Cultural Studies of PNPU.

Keywords: everyday life, students, German–Soviet war, higher pedagogical school, collaborationism, Ostarbeiters.

* * *